

PARTIZANSKA PROTIVOFANZIVA

(U SLOVENIJI 1942-1943.)

Ratni period od novembra 1942. do 26. marta 1943, u kome su prve četiri slovenačke zajedno sa dve hrvatske brigade izvele protivofanzivu, jedan je od najznačajnijih u istoriji narodnooslobodilačkog rata u Sloveniji.¹

U jesen 1942. god. bližila se kraju jedna od najtežih neprijateljskih ofanziva protiv partizanskih jedinica i Slovenačkog naroda koji je, organizovan u Osvobodilnoj fronti, ustao protiv okupatora. Kada se činilo da će velika i nadmoćna italijanska vojska pregaziti partizanske snage i stvoriti povoljne uslove za produžetak okupacije u tzv. Ljubljanskoj pokrajini,² partizanski bataljoni su, reorganizovani u brigadi, prešli u protivofanzivu. Ova protivofanziva je značajna organizovana protivakcija sa jedinstvom zamisli (idejom) i planom. Ona je predstavljala planski rukovođenu i celovitu, a po trajanju najdužu operaciju slovenačkih brigada kojima su u dve etape sadejstvovala i dve hrvatske brigade.

U partizanskoj protivofanzivi slovenačke brigade prošle su kroz surovu školu teških borbi, stekle nova borbena iskustva, razvile taktičke postupke i ratnu veštinu. Samostalna dejstva pojedinih brigada prerasla su u dugotrajnu operaciju, značajnu po mnogim marševima, manevrima i najraznovrsnijim borbama. Proučavanje borbениh iskustava iz perioda partizanske protivofanzive otkriva nam sliku razvoja borbene spremnosti partizanskih brigada i stalnog rasta na viši stepen partizanske taktike.

Čuvena italijanska ofanziva u Ljubljanskoj pokrajini³ počela je 16. jula 1942. i trajala do 4. novembra 1942. Nadmoćnost italijanskih jedinica dostigla je fantastičan odnos snaga 27:1. Neprijateljske snage u ovoj ofanzivi nisu imale samo vojničke zadatke. Osim uništenja partizanskih jedinica cilj je bio likvidacija materijalnih baza partizanskih snaga i političkih institucija oslobodilačkog pokreta.

¹ Članak je pisan prema vojnoistorijskoj studiji autora „Partizanska protivofanziva“, Založba „Borec“, Ljubljana, 1965.

² Ljubljanska pokrajina činila je deo slovenačke teritorije koju su okupirali Italijani, a obuhvatala je: Dolenjsko, Notranjsko, Kočevsko, Belu kranjino i Ljubljano.

³ Prema dogovoru s Italijanima Nemci su istovremeno počeli sa ofanzivnim dejstvima protiv partizana u Gorenjskoj i Štajerskoj, naročito u graničnim predelima s Ljubljanskom pokrajinom.

Da bismo shvatili situaciju i zbivanja, koja su omogućila da novembra 1942. budu stvoreni uslovi za protivofanzivu partizanskih brigada, osvrnućemo se na tri perioda italijanske ofanzive.

Prvi period od 16. jula do 13. avgusta 1942. god. predstavlja etapu iznenadnog napada na područje Notranjskog i Kočevskog. Četiri italijanske divizije i dve posebne grupacije⁴ odlično naoružane, pored ostalog i teškim naoružanjem, bačene su protiv neiskusnih i slabo naoružanih partizanskih bataljona, koji su u ograničenim borbama pretrpeli znatne gubitke. Pod udarima nadmoćnih neprijateljevih snaga neki među partizanima, koji su bili mobilisani neposredno pre početka ofanzive, napustili su svoje jedinice i predali se Italijanima. Brojčana snaga partizanskih jedinica je na taj način opala na nivo koji su imale u proleće. No, u jedinicama je ostalo zdravo jezgro i najsvesniji novomobilisani borci. Zverski teror okupatora nad stanovništvom Notranjskog nije bitno pokolebalo moral pripadnika i simpatizera Osvobodilne fronte, ali su italijanske snage na svom pohodu omogućavale stvaranje prvih belogardijskih naoružanih grupa. Rukovodstvo oslobodilačkog pokreta u tom periodu još nije moglo dokučiti sve oblike neprijateljevog delovanja niti njegove namere.

Drugi period trajao je od 14. do 23. avgusta 1942. Poznat je kao „roška” etapa neprijateljeve ofanzive. Italijani su okružili Kočevski Rog u kojem se tada, pored nekih partizanskih jedinica i pozadinskih ustanova, nalazilo celokupno rukovodstvo oslobodilačkog pokreta: CK KP Slovenije, Izvršni odbor Osvobodilne fronte (IOOF) i Glavni štab partizanskih snaga (GŠ Slovenije). Rukovodstvo se našlo u vanredno teškoj situaciji, jer nije blagovremeno napustilo ugroženo područje. Ono se sklonilo u pripremljeni bunker i tu ostalo sakriveno za vreme pretraživanja roških šuma od italijanskih jedinica.

Treći period je trajao od 24. avgusta do 4. novembra 1942. Tada je već postalo jasno kakvu je taktiku primenjivao neprijatelj. Otkriveni su njegovi metodi sistematskog okružavanja i pretraživanja jednog po jednog rejonu. Sada je bilo daleko lakše da se predvidi gde će neprijatelj upraviti svoj naredni udar, zbog čega su partizanske snage blagovremeno izbegavale njegove napade, prikupljale se u bezbednim rejonima i počele da prelaze u protivnapade. Tada su sazreli uslovi za formiranje novih brigada, koje su oprezno ali i sve uspešnije i češće napadale neprijatelja i nastojale da preuzmu inicijativu.

Dugotrajnost ofanzive i sve veći otpor partizana i stanovništva sve više su tupili oštrinu ofanzivnog pritiska. Upotreba takve ogromne vojske protiv srazmerno malobrojnih i slabih partizanskih snaga imala je sve manje opravdanje, posebno i zbog toga što su Italijani bili prinuđeni da i u Africi nadoknade velike gubitke, a i Nemci

---

⁴ Pomenute divizije bile su „Cacciatori delle Alpi”, „Macerata”, „Isonzo” i „Granatieri di Sardegna”, a pored njih su angažovane i grupacije „XXI Aprile” (crne košulje) i „XI Raggruppamento Guardia alla Frontiera” (graničari).

su nastojali da ih angažuju u Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi koju su pripremali.

Porast aktivnosti naših snaga u Hrvatskoj posredno je uticao na dinamiku ofanzive u Ljubljanskoj pokrajini. Već početkom septembra 1942. god. Italijani su morali da iz sastava 11. armijskog korpusa⁵ pošalju u 5. armijski korpus u Hrvatskoj diviziju „Granatieri di Sardegna”, a s njom i nekoliko bataljona crnokošuljaša. Zbog toga je u tom mesecu znatno oslabila ofanziva, da bi se 4. novembra 1942. god. konačno i završila. No, u Ljubljanskoj pokrajini su tada još uvek ostale dosta jake italijanske snage od tri divizije⁶, dve grupacije specijalnih jedinica, nekoliko tenkovskih i nekoliko jedinica oklopnih kola (automobila), izvestan broj divizion lake (75/18) i baterija teške artiljerije (152/13), oklopnih vozova i vagona za obezbeđenje železničkih pruga i manja vazduhoplovna jedinica. Zajedno s karabinijerskim odredima i policijom, italijanska okupaciona vojska u Ljubljanskoj pokrajini imala je na završetku ofanzive oko 40.000 ljudi.

Italijanska vojska, koja je u početku ofanzive postepeno potiskivala naše snage iz pojedinih reiona, omogućila je stvaranje i delovanje belogardijskih formacija. Najpre su uz njihovu pomoć formirane seoske straže („vaške straže”), a zatim i naoružani odredi, koje su okupatori vodili sobom u akcije protiv partizana ili ih ostavljali u utvrđenim uporištima. Belogardijske oružane formacije bile su značajna stavka u italijanskim kalkulacijama za održavanje reda i u borbi protiv oslobodilačkog pokreta. Stalno proširivanje belogardijskih uporišta i povećanje brojnog stanja belogardijskih jedinica mogli su postati velika opasnost za oslobodilački pokret.

Glavni štab Slovenije preduzeo je obimna dejstva kako bi onemogućio da italijanske snage postignu veće uspehe i kako bi istovremeno likvidirao posledice italijanske ofanzive. Radi toga je bilo potrebno da se partizanske jedinice vojnički i politički učvrste i da se prevaziđe uskogrudnost koja ih je vezivala za određenu teritoriju. Tako su iz odredskih i samostalnih bataljona stvorene prve brigade. Brigada „Tone Tomšič” formirana je 16. jula 1942. god., 2. brigada „Matija Gubec” 4. septembra, 3. brigada „Ivan Cankar” 23. septembra i 4. brigada „Ljubo Šercer” 6. oktobra 1942. god. Prve četiri slovenačke brigade bile su prema tome formirane u toku ofanzive. Glavni štab Slovenije podelio je Ljubljansku pokrajinu u dve operativne zone. Dolenjska operativna zona obuhvatala je Dolenjsko i Belu krajinu. Pod njenom komandom bile su u prvo vreme Gubčeva i Cankarova brigada, Istočnodolenjski (Vzhodnodolenjski) i Zapadnodolenjski (Zahodnodolenjski) NOP odred, a kasnije su joj potčinjene još Tomšičeva i Šercerova brigada. Dolenjska operativna zona nije bila samo teritorijalna komanda, već je vremenom sve više preuzi-

⁵ 11. armijski korpus pod komandom generala Marija Robotija (Mario Robotti) bio je okupacioni korpus u Ljubljanskoj pokrajini i bio je angažovan u ofanzivi.

⁶ U graničnom području Hrvatske i Ljubljanske pokrajine nalazila se još divizija „Lombardia”.

mala i ulogu operativnog štaba glavnine Norodnooslobodilačke vojske Slovenije. Do kraja 1942. godine bila je na taj način pod njenom komandom prikupljena do tada najveća partizanska grupacija u Sloveniji, koja je 26. novembra 1942. otpočela poznatu četvoromesečnu zimsku protivofanzivu.

Period italijanske ofanzive u Sloveniji i pripreme partizanskih snaga za protivofanzivu sadrže neka iskustva, koja predstavljaju dragocene novine za operativnu praksu partizanskog ratovanja.

1. Ofanziva, tj. planirana dejstva najširih razmera nadmoćnih neprijateljevih snaga protiv Narodnooslobodilačke vojske, koja je tek izrasla iz mase dobrovoljaca na oslobođenoj ili poluoslobođenoj teritoriji i čija je operativna suština do tada sadržana u odbrani slobodne teritorije na ključnim i frontalnim položajima, imala je za posledicu promene u koncepciji partizanskog načina ratovanja u smislu koncentracije glavnine partizanskih snaga u vidu manevarskih jedinica koje nisu vezane za određenu teritoriju.

2. Partizanske jedinice ne smeju da se upuštaju u odlučujuće sukobe s neprijateljem, jer bi to moglo dovesti do poraza. Sa glavnom je potrebno manevrisati tako da još u toku odbrambenih borbi jača i osposobljava se za prelazak u protivofanzivu u pogodnom momentu.

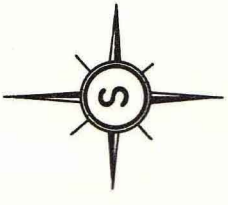
3. Zbog pružanja oružane (vojničke) podrške oslobodilačkom pokretu neophodno je da partizani ne napuštaju teritoriju, jer bi time omogućili organizovanje i jačanje oružanih domaćih izdajničkih formacija. Na taj način partizanski odredi postaju formacija od neprocenjive vrednosti, koje je zbog njihove žilave otpornosti i veza sa stanovništvom gotovo nemoguće proterati sa teritorije na kojoj dejstvuju.

4. Smišljena priprema manevarskih brigada za protivofanzivna dejstva mogućna je i u toku neprijateljeve ofanzive.

Ova iskustva, koja nisu bila tipična samo za jedno (određeno) područje jugoslovenskoga ratišta, postala su pravilo za razvoj Narodnooslobodilačke vojske i dovela su je na viši stepen operativne spreme.

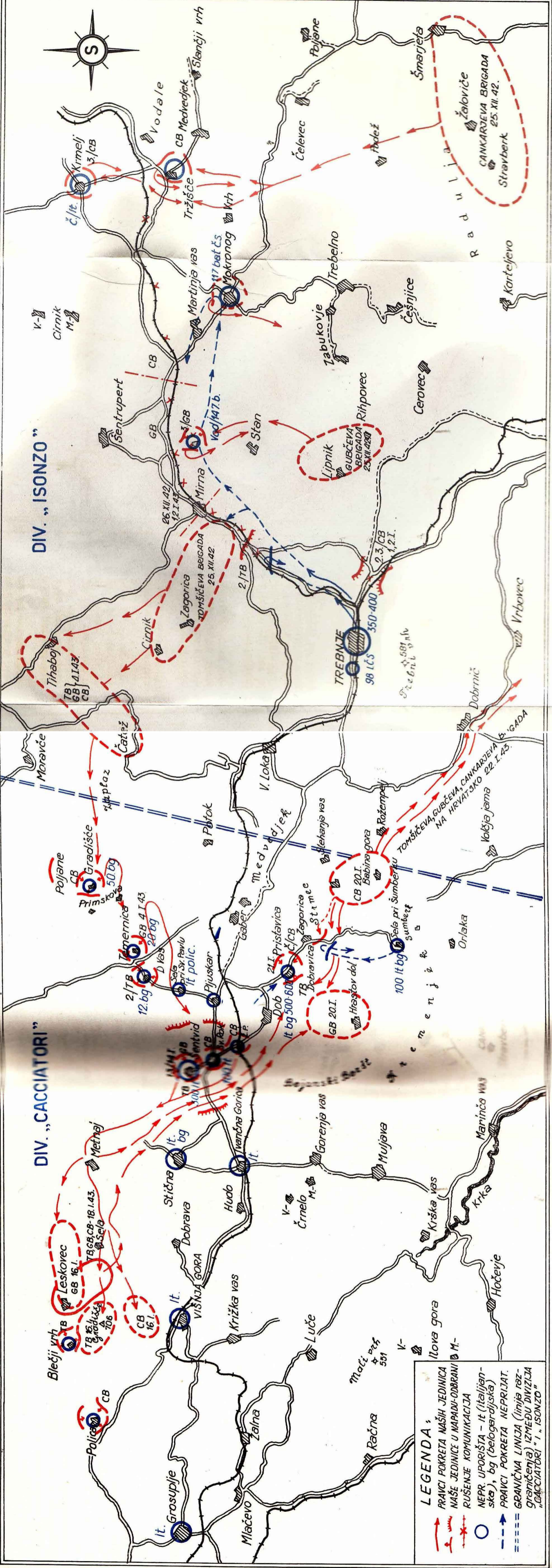
Zadatke i ciljeve protivofanzive Glavni štab Slovenije formulisao je u dva dokumenta. Prvi je bio dnevna zapovest od 25. novembra 1942, tj. dan pre početka prve akcije naše protivofanzive. U tom dokumentu Glavni štab izlaže opštu vojnu i političku situaciju u svetu, određuje mesto oslobodilačkog pokreta i daje zadatke partizanskoj vojsci: — boriti se do potpunog uništenja neprijatelja u našoj zemlji. Zbog toga je neophodno da se pojača borba protiv neprijatelja i belogardijsko-mihailovičevskih bandi, da se poveća udarna snaga partizanskih napada i počnc oslobađati slovenačka teritorija. Potrebno je da jedinice dobiju neophodna vojna znanja i da pojačaju borbu za dobijanje oružja. Stalno treba negovati odnose između partizana i stanovništva, a političkom izgradnjom partizani moraju da se iskuju u visoko svesne i nesalomljive borce.

Dnevna zapovest bila je istinski program partizanske borbene i političke izgradnje.

DIV. „ISONZO“

DIV. „CACCIATORI“

LEGENDA:

- PRAVCI POKRETA NAŠIH JEDINICA
- NAŠE JEDINICE U NAPADU-ODBRANI
- RUŠENJE KOMUNIKACIJA
- NEPR. UPORIŠTA - it (italijanska), bg (beogradjska)
- PRAVCI POKRETA NEPRIJAT.
- GRANIČNA LINIJA (linija razgraničenja) IZMEĐU DIVIZIJA "CACCIATORI" I "ISONZO"

Drugi dokumentat bila je direktiva za zimsku protivofanzivu. Iako je kao pisani dokumentat oformljena tek 12. januara 1943, ipak je po njenoj zamisli Štab Dolenjske operativne zone već ranije otpočeo sa operacijama. Prvi deo direktive određuje zadatke glavnim partizanskim snagama na glavnom pravcu u protivofanzivi. Najznačajnija su bila tri zadatka (skica između str. 40 i 41): likvidacija neprijateljevih uporišta u dolini reke Mirne, koja se uliva u Savu kod Sevnice, uništenje belogardejskih uporišta duž nemačko-italijanske demarkacione linije (granice) u Dolenjskom i napad na uporišta u zahvatu gornjeg toka reke Krke. Drugi deo direktive određuje zadatke pomoćnim snagama, koje će iz Notranjskog prodirati u pravcu operativnog područja glavnih snaga, da bi se negde u Suhoj krajini spojile sve partizanske jedinice i stvorile pogodnu operativnu osnovicu za pohod u pravcu Ljubljane i Notranjskog.

Ova direktiva bila je široko zamišljena i postavljala suviše teške zadatke. Zato moramo da ju tretiramo kao direktivu revolucionarnog štaba, koji uzima u obzir sve optimalne mogućnosti.

Otkako su počele borbe u Sloveniji, ova zamisao za zimsku protivofanzivu je zaista najbolje izrađena a pripreme za operacije bile su izvedene na najbolji način. Dnevna zapovest i direktiva Glavnog štaba bile su značajni dokumenti, i dokaz su spremnosti rukovodstva da planira dugoročnu operaciju. Iako su partizanske grupacije zbog nepredviđenih i specifičnih okolnosti više puta skretale sa unapred planiranih pravaca, ipak su se uvek i ponovo vraćale na kolosek prvobitne zamisli i nastojale da je dosledno realizuju.

Na kraju se pokazalo da su pravilno postavljene zamisli i planovi bili korisni za izvođenje operacija većih partizanskih grupacija, jer su u komplikovanim situacijama usmeravali sve raspoložive snage ka jedinstvenom cilju.

U prvoj etapi zimske protivofanzive, koja je trajala od 26. novembra do 24. decembra 1942, bile su najznačajnije borbe za likvidaciju belogardijskih uporišta u Suhoru (Bela krajina) i Ajdovecu.

Za napad na S u h o r, koga je branilo 127 belogardista 3. čete 3. bataljona „Legije smrti”, 12 belogardista iz štaba tog bataljona i 35 italijanskih fašista (ukupno 174 neprijateljevih vojnika), organizovano je sadejstvo triju partizanskih jedinica: 13. proleterske udarne brigade „Rade Končar”, brigade „Ivan Cankar” i jednog bataljona i čete Istočnodolenjskog NOP odreda. Pošto su jedinice dobro obezbedile sve moguće pravce na kojima bi se mogle pojaviti neprijateljeve kolone radi pružanja pomoći uporištu u Suhoru, partizani su 26. novembra uveče počeli napad. Do jutra uporište je zauzeto, a svi pokušaji Italijana i belogardista da priteknu u pomoć ugroženom Suhoru bili su onemogućeni. U Suhoru je zarobljeno 99 neprijateljevih vojnika, a oko 38 je poginulo; zaplenjeno je 6 mitraljeza i 104 puške.

U borbama oko Suhora pretrpela je težak poraz i italijanska kolona koja je iz Metlike prodirala prema napadnutom uporištu.

Druga grupa partizanskih brigada („Matija Gubec” i „Tone Tomšič”) napala je belogardijsko uporište A j d o v e c, koje je bra-

nila posada od 70 ljudi. Napad je počeo 11. decembra uveče. Do jutra bile su sve jako utvrđene zgrade zauzete i cela posada zarobljena ili uništena. Brigada „Matija Gubec” još je nekoliko dana vodila uspešne borbe oko Ajdoveca, ali nije uspela u napadu na belogardijsko uporište u Žužemberku.

Četiri brigade, koje su bile angažovane u prvoj etapi, uspešno su napadale vozove i objekte na železničkoj pruzi Ljubljana — Metlika — Karlovac.

U borbama neprijatelj je imao 121 mrtvog, 58 ranjenih i 109 zarobljenih, a partizani 10 mrtvih i 30 ranjenih (vidi pregled neprijateljevih i partizanskih gubitaka, tabela 1). Partizani su zaplenili 1 laki minobacač, 10 mitraljeza i 177 pušaka (vidi pregled zaplenjenog naoružanja, tabela 2).

Neprijateljevi i naši gubici

Tabela br. 1

Etapa	Neprijatelj				Slovenačke brigade			Hrvatske brigade			Ukupno jedinice NOV		
	mrtvih	ranjenih	zarobljenih	svoga	mrtvih	ranjenih	svoga	mrtvih	ranjenih	svoga	mrtvih	ranjenih	svoga
I	121	58	109	288	8	18	26	2	12	14	10	30	40
II	56	33	1	90	19	52	71	—	—	—	19	52	71
III	114	175	192	481	25	69	94	12	34	46	37	103	140
IV	14	52	—	66	18	26	44	8	16	24	26	42	68
V	108	163	6	277	33	44	77	—	—	—	33	44	77
VI	124	127	8	259	13	34	47	—	—	—	13	34	47
Svega:	537	608	316	1461	116	243	359	22	62	84	138	305	443

U prvoj etapi protivofanzive ističu se vanredno uspešne i efikasne borbe za uporišta. Dva značajna belogardijska centra bila su potpuno uništena. Odnos između neprijateljevih i partizanskih gubitaka iskazuje svu težinu neprijateljevog poraza.

Iskustva:

1. Vreme za prelazak u protivofanzivu bilo je pravilno izabrano, tj. u momentu kad je neprijatelj iscrpao predviđeni borbeni potencijal te se povukao u garnizone radi zimovanja. Belogardijske

posade još nisu uspele da izgrade sve potrebne odbrambene objekte u uporištima, niti je ljudstvo bilo dovoljno vojnički obučeno i izgrađeno.

Pregled zaplenjenog naoružanja

Tabela br. 2

Etapa	Teški minobacači	Laki minobacači	Teški mitraljezi	Puško-mitraljezi	Automati	Puške
I	—	1	3	7	—	177
II	—	—	1	2	—	57
III	2	5	7	20	6	281
IV	—	—	—	—	—	18
V	2	3	7	10	3	130
VI	2	—	8	10	4	180
Ukupno:	6	9	26	49	13	943

2. U borbi za Suhor bilo je efikasno i dobro organizovano sa dejstvo hrvatskih i slovenačkih jedinica, što je otada postala stalna praksa.

3. Partizani su bez teškog naoružanja i s minimalnim količinama eksploziva zauzeli, iako slabije utvrđene ali zato dobro branjene objekte, pri čemu su koristili noć za približavanje, juriš na utvrđene objekte, odnosno paljenje zgrada. Na taj način postigli su potpunu likvidaciju posada.

4. U borbama na obezbeđenjima nastojalo se da se neprijateljeve kolone ne samo zaustave i odbace već i opkole i nanesu im što veći gubici. Ideja o prestrojavanju na bojištu i manevru za okruženje neprijatelja sve više je dobijala svoj puni značaj.

Druga etapa zimske protivofanzive (skica 1) trajala je od 25. decembra 1942. do 25. januara 1943. Štab Dolenjske operativne zone raspolagao je sada sa tri brigade („Tone Tomšič”, „Matija Gubec” i „Ivan Cankar”) i sa oba dolenjska odreda. Ako se prva etapa može posmatrati kao uvod u protivofanzivu, onda je partizanska grupacija sada prišla planskom izvođenju operacije, kao što je bilo i predviđeno direktivom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

U ovoj etapi izvedene su četiri akcije:

u prvoj su brigade napale železničku prugu Trebnje — Krmelj i uporišta Krmelj, Tržišče, Mokronog i Dob. Brigade su potpuno

porušile železničku prugu i uništile fašističku posadu u zamku Dob kod Mirne (19 fašističkih vojnika). Napadi na Krmelj, Tržišče i Mokronog imali su za cilj osiguranje rejona dejstava duž železničke pruge i kod Doba;

u drugoj akciji brigade su napale belogardijska uporišta u Temenici, Gorenjoj Vasi i Primskovu, koja su posle ogorčenih borbi zauzele;

u trećoj akciji napadnuto je italijansko uporište Šent Vid kod Stične, gde su partizani spalili fabriku kože i zaplenili deo njenih zaliha; istovremeno je izvršen napad na belogardijsko uporište u Polici, čija je posada međutim pobešla;

četvrta akcija, u stvari je, marš (prebacivanje) triju brigada iz rejona Police, pored Novog Mesta do Črmošnjica, kuda ih je pozvao Glavni štab radi priprema za pohod u Hrvatsku. Uz put, partizanska grupacija se sukobila kod sela Biča sa jakim italijansko-belogardijskom snabdevačkom kolonom (kombinovani bataljon 52. pešadijskog puka divizije „Cacciatori delle Alpi“, četa 104. bataljona „crnih košulja“ i vod minobacača, te belogardijska jedinica iz Šent Vida kod Stične; ukupno oko 500 ljudi) i nanela joj teške gubitke.

Druga etapa ispunjena je brojnim napadima — diverzijama za uništenje železničkih pruga i manevarskim borbama s neprijateljevim kolonama. Tako su brigade u toku jednog meseca izvele devet napada na uporišta, dva veća rušenja železničkih pruga i dva napada na vozove. Brigade su se dvaput sukobile s većim neprijateljevim kolonama i prešle — vodeći stalne borbe — 127 km. Dejstva u drugoj etapi dovela su operativnu grupu Dolenjske operativne zone od Novog Mesta u neposrednu blizinu Ljubljane. Brigade doista nisu u potpunosti izvršile sve zadatke, koje je postavio Glavni štab Slovenije, ali su i pored toga proširile slobodnu teritoriju u zahvatu železničke pruge Trebnje — Krmelj, a likvidacijom belogardijskih uporišta olakšale politički rad aktivista u Dolenjskom, između železničke pruge Ljubljana — Trebnje i italijansko-nemačke granične linije.

U tim borbama Italijani su imali 41 mrtvog i 24 ranjena, Belagarda 16 mrtvih i 9 ranjenih, a partizani 19 mrtvih i 52 ranjena.

Neprijatelju je pošlo za rukom da u drugoj etapi ispravi porazan bilans gubitaka iz prve etape. To je postigao na taj način što su se iz utvrđenih uporišta probijali i povlačili čim je situacija postala kritična. Osim toga neprijatelj nije suviše često izlazio iz većih uporišta, koja su posadama pružala bezbednost, niti se upuštao u borbu na otvorenom zemljištu.

Iskustva:

1. Štab Dolenjske operativne zone vešto je sprovodio grupu triju brigada u opasnom, uskom pojasu između železničke pruge Ljubljana — Novo Mesto i italijansko-nemačke demarkacione linije. Na železničkoj pruzi Italijani su imali jaka uporišta posednuta sa oko četiri bataljona; uz to, u tom prostoru bilo je i nekoliko belogardijskih četa. Na nemačkoj strani demarkacione linije bile su duž granice raspoređene jedinice jednog bataljona graničara. Osim jedi-

nica iz uporišta Italijani su mogli angažovati u slučaju potrebe još dva bataljona iz rezerve. U vreme napada na Policu, koja je samo 25 km udaljena od Ljubljane a povezana je dobrim komunikacijama, brigade su se nalazile na najužem odseku graničnog pojasa Dolenjskog. Da bi postigao što veću bezbednost svoje grupe, Štab Dolenjske operativne zone je blagovremeno i brzo prebacivao brigade sa jednog odseka na drugi i iznenadnim udarima na uporišta postigao iznenađenje. Obaveštajna služba je sa velikim uspehom pratila namere i pokrete neprijatelja. Koncentracija tri brigade na uskom odseku i na dobrim položajima obezbeđivala je uspešnu odbranu, kao i prebacivanje na nove položaje ako bi se za to ukazala potreba.

2. Marš-ruta od Police do Črmošnjica iznosi 72 km i taj put po dubokom snegu brigade su prešle za šest dana. Za to vreme ceo jedan dan vodile su borbu sa italijansko-belogardijskom snabdevačkom kolonom kod s. Biča i bile prinuđene da pređu reku Krku na svega 1 km od italijanskog uporišta u Straži. Dnevno brigade su prelazile oko 11 km. Brzinu kretanja uslovlilo je marševanje u dve kolone.

3. Kod napada na italijansku posadu u utvrđenom zamku Dobu partizani su već u prvom jurišu prodrli u uporište. Ali time još uvek nije završena borba jer je vlasnik zamka vešto sprovodio Italijane kroz brojne prostorije, ukazujući im na odeljenja koja su najpogodnija za organizaciju odbrane. Čak ni paljenje zamka nije proteralo neprijatelja, pa su se za vreme požara u zamku nalazili i partizani i Italijani. Tek posle dvadesetčetiasovne borbe posada je u bezizlaznom položaju prinuđena na predaju.

Zbog neuspeha pretrpljenog u odbrani Suhora i Ajdoveca, belogardisti su pod stručnim rukovodstvom italijanskih inženjera i pionira počeli sve jače da se utvrđuju. Uporišta su postajala sve tvrdi orah, a partizani još uvek pronašli način kako da se snabdu eksplozivom i topovima.

Treća etapa protivofanzive, koja je trajala od 26. januara do 15. februara 1943, značajna je po tome što je operativna grupa tri slovenačke brigade iznenada krenula u Hrvatsku, gde je zajedno sa dve hrvatske brigade (4. hrvatska partizanska i 13. proleterska udarna brigada „Rade Končar”), u trouglu između železničke pruge Zagreb — Karlovac, Kupe i Žumberačkih planina otpočela operacije za rasterećenje pritiska neprijatelja na Glavnu operativnu grupu divizija pri Vrhovnom štabu. Kao što je poznato 20. januara počela je četvrta neprijateljska ofanziva protiv glavnine NOV i PO Jugoslavije, te je Karlovac postao jedan od važnih nemačkih polaznih rejonu za napad.

Nemački plan za operacije u ofanzivi vodio je računa o tome da se u Žumberku nalaze veoma aktivne partizanske jedinice, koje bi mogle ometati saobraćaj i snabdevanje jedinica u Karlovcu i na frontu južno od toga grada. Uprkos tome Nemci su preduzeli samo demonstrativni napad na Žumberak sa namerom da obmanu Vrhovni štab NOV i PO, i da do te mere oslabe partizane u Žumberku da ne bi više bili sposobni da ozbiljno ugroze pozadinu Karlovca. Taj zadatak poveren je italijanskom 11. armijskom korpusu i ustaško-

domobranskoj komandi. Ali pošto se u tom području nije nalazilo dovoljno jedinica, 11. armijski korpus, čiji je osnovni zadatak bila okupacija Ljubljanske pokrajine, bio je prinuđen da se sam pobrine da predviđene snage za operaciju budu dovoljno jake, a uzeo ih je uglavnom iz sastava svojih divizija.

Još pre dolaska slovenačkih brigada u Žumberku je formiran zajednički Operativni štab hrvatskih i slovenačkih brigada, sa komandantom Milovanom Šaranovićem koji je bio tada komandant Dolenjske operativne zone i političkim komesarom Markom Belinićem, tadašnjim političkim komesarom 2. operativne zone NOV i PO Hrvatske. Komandant se blagovremeno obavestio o osobenostima budućeg operativnog područja i upoznao s obe hrvatske brigade.

Planom operacija je predviđeno da će se dotada najveća partizanska grupacija na levoj obali Kupe prikupiti u rejonu Krašića 29. januara 1943.

Komandant 11. armijskog korpusa general Gambaro obrazovao je dve grupe za napad na Žumberak:

— zapadna, glavna grupa „Orifici” imala je četiri bataljona; pravac nastupanja: Metlika — Vivodina — Krašić;

— istočna, pomoćna grupa, pod komandom divizije „Lombardia”, imala je dva bataljona, još jednu pešadijsku i dve tenkovske čete.

General Gamba, koji je rukovodio operacijom, izdao je svojim jedinicama naređenje da po svaku cenu prinude na borbu partizanske snage, koje su raspoređene severno od železničke pruge Jastrebarsko — Karlovac — Metlika, a zatim da ih u prostoru između Bukovice i Jezerine unište, pošto budu okružene nastupanjem četiri kolone iz Metlike, Ozlja, Draganića i Jastrebarskog (skica na str. 47). Početak operacije predviđen je za 29. januar 1943.

Zapadna grupa „Orifici” prenoćila je u Vivodini, te je 29. januara rano ujutru, sa slabim obezbeđenjima krenula u jednoj koloni drumom prema Krašiću. Istog jutra tri slovenačke brigade nalazile su se u brdima, nedaleko od Vivodine, i iznenađene posmatrale italijansku kolonu, koja je bezbrižno maršovala onim istim drumom kojim su nameravale da krenu i slovenačke brigade. Očigledno da Italijani nisu znali za prisustvo slovenačkih brigada u tom prostoru. Operativni štab slovenačkih i hrvatskih brigada bio je po kuririma-konjanicima obavešten o pokretu italijanske kolone „Orifici” i o namerama slovenačkih brigada: jedna brigada nastupaće neposredno iza Italijana, druga će paralelnim drumom ubrzanim maršem krenuti ka Bukovici, a treća (brigada „Tone Tomšič”) posešće položaje zapadno od Vivodine i obezbediti taj pravac.

Kolona „Orifici” produžila je prema Bukovici, gde se iznenada našla u pripremljenoj klopci: ispred nje bile su jedinice 4. i 13. hrvatske brigade, iza nje brigada „Ivan Cankar” na odličnim položajima oko s. Lovića, a na levom boku brigada „Matija Gubec”. Kolona „Orifici” bila je opkoljena; otpočela je trodnevna ogorčena bitka.

Kada su 30. januara sa pravca istoka počele da nastupaju italijanske jedinice pod komandom divizije „Lombardia”, situacija je bila ovakva: glavnina partizanske operativne grupe nastojala je da uništi u Bukovici okruženu grupu „Orifici”, koja se očajno branila, dok je istočna italijanska kolona imala zadatak da se što pre probije kroz čvrstu odbranu 13. proleterske brigade „Rade Končar”, zatim spoji sa kolonom „Orifici” i spase je od uništenja. Prvobitno ofanzivno zamišljena napadna akcija italijanskih jedinica neočekivano se premetnula u odbrambenu bitku, koja je trajala tri dana. Brigade su zadale teške udarce Italijanima u Bukovici, ali do konačne likvidacije okružene grupe ipak nije došlo. Partizani su imali svega 7 topovskih granata, a samo lakim naoružanjem nije se mogao slomiti ogorčen otpor opkoljenih Italijana, koji su imali teško naoružanje i stalnu podršku avijacije. 13. i delovi 4. hrvatske brigade dugo su zadržavali istočnu kolonu, koja je tek prodorom svojih snaga iz pravca Ozlja uspjela da naveče 1. februara spasi opkoljene Italijane od potpunog uništenja. Italijani su se povukli u uporišta duž železničke pruge Jastrebarsko — Karlovac — Metlika, dok su partizani proslavili značajnu pobjedu.

U bici kod Bukovice učestvovalo je 2500 do 3000 Italijana i 2000 do 2200 partizana.

Italijani su imali 98 mrtvih i 160 ranjenih. Izgubili su svih 70 mazgi koje su nosile teško naoružanje, municiju, hranu i drugo. Partizani su zaplenili dosta oružja, između ostalog i teške minobacače (tabela 2). Brigade su imale 18 mrtvih i 67 ranjenih.

Sada, pošto su poraženi Italijani bili prinuđeni da se povuku sa bojišta i pošto nisu raspolagali rezervnim snagama, ukazala se prilika da se napadom na železničku prugu Zagreb — Karlovac i uporišta duž nje postignu rezultati koji bi bili realna i značajna pomoć napadnutoj glavnini NOV i POJ pri Vrhovnom štabu.

Neprijatelj se zatvorio u bunkere i utvrđene zgrade radi osiguranja druma i železničke pruge Jastrebarsko — Karlovac — Ozalj, nadajući se da će napadnutim uporištima pohitati u pomoć oklopni vozovi i tenkovi ili snage iz susednih garnizona.

Akcija na komunikacije počela je 4. februara, a završila se 15. februara. Napadnuta su neprijateljeva uporišta Klinča Selo i Zdenčina. Zatim je svih pet brigada izvršilo napad na Draganiće, što je, osim bitke kod Bukovice, predstavljalo najveću akciju treće etape. Brigade su likvidirale više neprijateljevih uporišta, porušile na mnogim mestima železničku prugu, uništile više vozova i motornih vozila. Međutim, veća neprijateljeva uporišta uspešno su odoljevala pa zbog toga nije došlo do potpunog onesposobljavanja komunikacija.

Operativni štab slovenačkih i hrvatskih brigada prekinuo je 15. februara dejstva na pruži iz opravdanih razloga:

od početka četvrte neprijateljske ofanzive prošlo je već 25 dana, a front se pomakao duboko prema Dalmaciji, zapadnoj Bosni i Hercegovini; sistem odbrane komunikacija na odseku Jastrebarsko — Karlovac — Ozalj bio je dobro organizovan, što je omogućilo neprijatelju da spreči potpuno uništenje, a to naročito i zbog toga jer

partizani nisu imali dovoljno sredstava za miniranje i rušenje; slovenačka teritorija ostala je gotovo mesec dana bez osnovne udarne vojne snage a i vreme je bilo da se brigade vrate i produže započetu ofanzivu; 4. hrvatska brigada prebačena je na Kordun.

U trećoj etapi neprijatelj je imao 114 mrtvih, 175 ranjenih i 192 zarobljena (tabela 1 i 2). Partizani su imali 37 poginulih i 103 ranjena. Plen je bio značajan: 2 teška i 5 lakih minobacača, 27 mitraljeza i 281 puška.

Iskustva:

1. Pravilan izbor vremena i momenta, pogodna operacijska prostorija i jake snage Operativne grupe brigada za izvođenje pomenute operacije na samom početku četvrte neprijateljske ofanzive bili su faktori za postizanje vanrednog uspeha brigada. Taj se uspeh ogleda u porazu italijanske grupacije 11. armijskog korpusa, u delimičnom onesposobljavanju komunikacije Jastrebarsko — Karlovac, u zauzimanju nekih uporišta i gubicima koje su pretrpele neprijateljske jedinice.

2. Za dejstva u trećoj etapi angažovane su slovenačke i hrvatske brigade, koje su veoma uspešno sadejstvovale objedinjene jedinstvenom višom komandom u dobro organizovanu i vešto rukovođenu Operativnu grupu. Pored taktičkih uspeha koji su postignuti, takvo je udruživanje ubrzavalo međusobnu izmenu iskustava i doprinelo produbljanju bratskih i drugarskih odnosa između boraca dva naroda.

3. Jedinstvo komandovanja bilo je obezbeđeno i organizovano još pre dolaska slovenačkih brigada na hrvatsku teritoriju, pa su planirana dejstva mogla otpočeti bez zastoja.

4. Okruženje italijanske kolone „Orifici” postignuto je brzim i jednostavnim manevrom i bilo je rezultat detaljne procene situacije i odgovarajućih mera koje su preduzete. Italijani su bili iznenađeni pojavom slovenačkih brigada, jer su prebačene iz neposredne blizine Ljubljane u pozadinu Karlovca; taj dugi pohod izvršile su brzo i u tajnosti a da im pri tome borbena vrednost nije umanjena i pored premorenosti zbog napornog marša po dubokom i mekanom snegu.

5. Trinaesta proleterska brigada „Rade Končar” vodila je uspešne odbrambene borbe u rejonu Krašića. Zaustavljanje prodora dveju tenkovskih četa (laki tenkovi) primer je snalažljivosti partizanskih jedinica koje nisu raspolagale protivtenkovskim naoružanjem.

6. Operativni štab slovenačkih i hrvatskih brigada je prilikom napada na železničku prugu i utvrđena uporišta duž nje upotrebio i kombinovani odred, odnosno borbenu grupu, sastavljenu od četiri bataljona iz tri brigade pod komandom štaba jedne brigade.

7. Za vreme operacija u trećoj etapi štabovi su efikasno dejstvovali uprkos nedostatku sredstava za vezu. Uspeh u komandovanju postignut je dobrim pripremama za planirana dejstva i samoinicijativnim postupcima brigadnih štabova.

8. Partizanska grupacija nije imala teškog naoružanja niti dovoljno eksploziva. Često se nisu mogla pronaći sredstva za rušenje

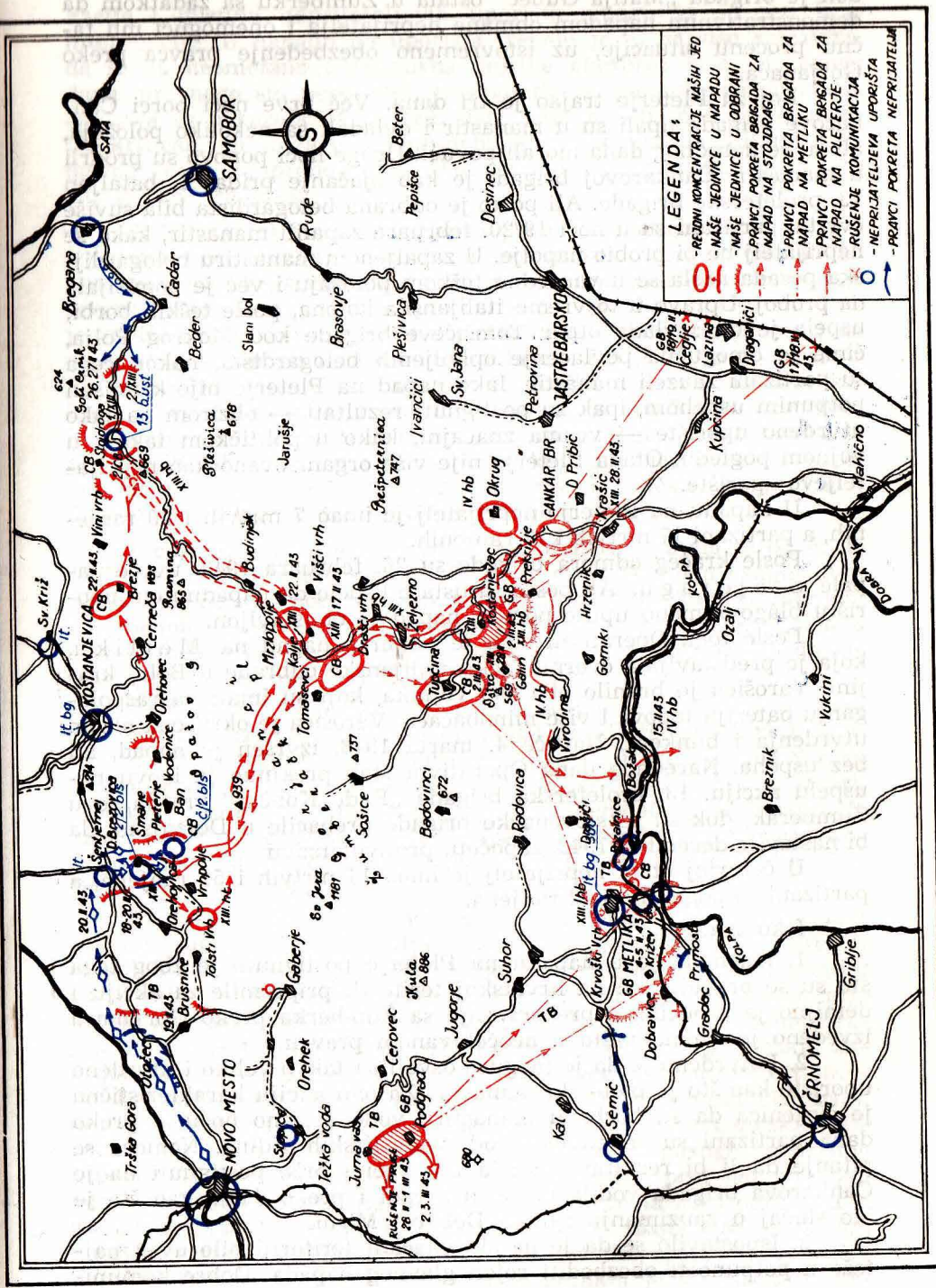
utvrđenih zgrada, a zadaci koji su dodeljivani jedinicama upravo zbog toga bili su u više slučajeva predimenzionirani, što je iziskivalo više žrtava a nisu postignuti očekivani rezultati.

U četvrtoj etapi partizanske protivofanzive napadnuta su utvrđena uporišta oko Gorjanaca. Borbe su trajale od 16. februara do 5. marta 1943. Pored tri slovenačke brigade učestvovala je još 13. proleterska brigada „Rade Končar”. Likvidacija neprijateljevih uporišta oko Gorjanaca (posebno Pleterja i Stojdrage) omogućila bi, s obzirom na činjenicu da je već ranije zauzet Suhor, obrazovanje slobodne teritorije u rejonu Gorjanaca i Žumberka. Na taj način bilo bi omogućeno uspješnije sadejstvo između slovenačkih i hrvatskih partizana u tom prostoru, a uveliko bi bili poboljšani uslovi za dalji razvoj partizanskih jedinica, njihovo snabdevanje i jačanje narodnooslobodilačkog pokreta upošte.

Pleterje je manastir, u koji se posle katastrofe belogardišta u Suhoru prebacila četa 2. bataljona „Legije smrti”, te je sa prisilnom mobilizacijom narasla na 250 ljudi. Manastir je predstavljao čvrstu zgradu, okruženu jakim zidinama, pa se mogao utoliko lakše fortifikacijski utvrditi. Dobijao se utisak da je tvrđava neosvojiva.

Operativni štab slovenačkih i hrvatskih brigada morao je prilikom izrade plana za napad na Pleterje da reši teške zadatke: kako da osvoji utvrđeni manastir i na koji način da obezbedi akciju od intervencije neprijatelja iz drugih uporišta. Opasnost od intervencije pretila je od jakih uporišta u Dolnjoj Brezovici i Št. Jerneju (skica na str. 51), koja su bila samo nekoliko kilometara udaljena od Pleterja. U Dolnjoj Brezovici bila je jedna četa 2. bataljona „Legije smrti”, Štab 2. bataljona i oko 30 Italijana. U Št. Jerneju je bila italijanska posada. Št. Jernej, Dolnja Brezovica i Pleterje bila su međusobno dobro povezana i utvrđena uporišta i predstavljala su celoviti odbrambeni sistem. U Novom Mestu bilo je sedište italijanske divizije „Isonzo”. Moglo se očekivati da će odatle biti upućene u pomoć Pleterju jače italijanske snage. Posebno se postavljalo pitanje kako obezbediti pozadinu partizanskih jedinica koje će napadati. Greben Gorjanaca prikrivao je mnoge opasnosti, jer se preko njega mogao uputiti neprijatelj i neočekivano pojaviti iza leđa jedinica koje će napadati Pleterje.

Operativni štab se odlučio da sve pripreme za napad na belogardiste u Pleterju izvrši pre prebacivanja sa hrvatske na slovenačku teritoriju. Brigade će se zatim u tajnosti i ubrzanim maršem prebaciti preko Gorjanaca, da bi se 18. februara naveče pojavile pred objektima napada. Na taj način trebalo je postići iznenađenje, koje će omogućiti brzi upad u manastir. Glavni napad preduzeti na Pleterje, a pomoćni na Dolnju Brezovicu. Brigadi „Ivan Cankar” bio je poveren najteži zadatak, dok je 13. proleterskoj brigadi naređeno da napadne Dolnju Brezovicu i obezbedi pravac od Št. Jerneja. Brigadi „Tone Tomšič”, koja je bila poznata po svojim uspešnim manevarskim borbama, povereno je obezbeđenje pravca od Novog Mesta,

LEGENDA:

- REZIMI KONCENTRACIJE NAŠIH JED.
- NAŠE JEDINICE U NAPADU
- NAŠE JEDINICE U OBRANI
- PRAVCI POKRETA BRIGADA ZA NAPAD NA STODRAGU
- NAPAD NA METLIKU
- PRAVCI POKRETA BRIGADA ZA NAPAD NA PLETERJE
- RUŠENJE KOMUNIKACIJA
- NEPRIZJATELJEVA UPORIŠTA
- PRAVCI POKRETA NEPRIZJATELJA

dok je brigada „Matija Gubec” ostala u Žumberku sa zadatkom da demonstrativnim napadom obmane neprijatelja i onemogući mu tačnu procenu situacije, uz istovremeno obezbeđenje pravca preko Gorjanaca.

Boj za Pleterje trajao je tri dana. Već prve noći borci Cankarove brigade upali su u manastir i ovladali sa nekoliko položaja, ali su se narednog dana morali povući. Druge noći ponovo su prodrli u manastir. Cankarovoj brigadi je kao ojačanje pridat 1. bataljon 13. proleterske brigade. Ali pošto je odbrana belogardista bila suviše čvrsta, partizani su u noći 19/20. februara zapalili manastir, kako se neprijatelj ne bi probio napolje. U zapaljenom manastiru belogardijska posada našla se u vanredno teškom položaju i već je pomišljala na proboj. Upravo u to vreme italijanska kolona, posle teških borbi, uspela je da savlada otpor Tomšičeve brigade kod Mokrog Polja, čime je omogućila povlačenje okoljenih belogardista, nakon čega su partizani zauzeli manastir. Iako napad na Pleterje nije krunisan potpunim uspehom, ipak su postignuti rezultati — obzirom na jako utvrđeno uporište — veoma značajni, kako u političkom tako i u vojnom pogledu. Otada Pleterje nije više organizovano kao neprijateljevo uporište.

U napadu na Pleterje neprijatelj je imao 7 mrtvih i 20 ranjenih, a partizani 17 mrtvih i 17 ranjenih.

Posle kraćeg odmora brigade su 26. februara 1943. uveče napale Stojdragu. Ali pošto su ustaše uspele da napadnutom uporištu blagovremeno upute pomoć, napad je obustavljen.

Posle toga Operativni štab je planirao napad na Metliku, koja je predstavljala čvornu tačku italijanske odbrane u Beloj krajini. Varošicu je branilo oko 500 vojnika, koji su imali na raspolaganju bateriju topova i više minobacača. Varošica je okružena nizom utvrđenja i bunkera. Naveče 4. marta 1943. izvršen je napad, ali bez uspeha. Narednog dana Operativni štab prekinuo je i ovu neuspešnu akciju. 13. proleterska brigada „Rade Končar” vratila se u Žumberak, dok su se slovenačke brigade prebacile u Dolenjsko, da bi nastavile decembra 1942. započetu protivofanzivu.

U četvrtoj etapi neprijatelj je imao 14 mrtvih i 52 ranjena, a partizani 26 poginulih i 42 ranjena.

Iskustva:

1. Iznenađenje u napadu na Pleterje postignuto je zbog toga što su se brigade već na hrvatskoj teritoriji pripremile za akciju i detaljno je proučile, a prebacivanje sa Žumberka preko Gorjanaca izvedeno je veoma vešto u neočekivanom pravcu.

2. Potvrđeno je da je moguće osvojiti i takvo veliko i utvrđeno uporište kao što je pleterski manastir. Za ovu akciju karakteristična je činjenica da su borbe u manastiru vođene samo noću, a preko dana partizani su se povlačili od manastirskih zidina. Nameće se pitanje da li bi rezultati napada bili veći i brže postignuti da je Cankarova brigada vodila borbe u zgradi i preko dana, kao što je bio slučaj u zauzimanju zamka Dob pri Mirni.

3. Ispostavilo se da je na slovenačkoj teritoriji bilo uvek najteže u potpunosti obezbediti rejon glavnog napada. Dobre komuni-

kacije i gustina neprijateljevih uporišta omogućile su mu brze intervencije. U napadu na uporišta trebalo je, u najviše slučajeva, da se za neometana partizanska dejstva obezbedi više od jednog dana, pre nego što neprijatelj interveniše iz obližnjih garnizona, a iskustva su pokazala da je treći dan borbi na obezbeđenjima uvek bio kritičan, jer je za to vreme neprijatelj uspevao da prikupi nadmoćne snage za proboj u pravcu napadnutog uporišta, što je bio slučaj i kod Pleterja.

4. U četvrtoj etapi primećeni su znaci zamorenosti kod boraca, a s tim u vezi i umanjene borbene sposobnosti. Uzroci tome bile su neprekidne borbe, slaba ishrana, dugi i naporni marševi i smanjenje brojnog stanja jedinica zbog pretrpljenih gubitaka. Operativni štab je suviše kasno uočio te činjenice. Uz to je i nerealno procenjivao neprijateljevu snagu i mogućnosti odbrane, što je došlo do izražaja pri neuspehom napadu na Stojdragu i naročito u napadu na Metliku. Ideja o napadu na tako jak garnizon kao što je bila Metlika proizišla je iz slabe procene vlastitih i neprijateljevih mogućnosti i dovela do preteranih zahteva u odnosu na borce, koji su inače uvek bili spremni da se založe do krajnjih granica svojih fizičkih snaga, kao i da podnesu žrtve da bi se postigao željeni uspeh.

Peta etapa partizanske protivofanzive trajala je od 6. do 21. marta 1943, i imala je dva dela. Prvi je bio ispunjen neophodnim odmorom brigada, popunom novim borcima, političkom izgradnjom i borbenom obukom. Za to vreme brigade su se nalazile u rejonu severozapadno od Novog Mesta. Drugi deo te etape, od 15. do 20. marta, bio je ispunjen bitkom za Suhu krajinu.

Štab Dolenjske operativne zone prikupio je sve četiri slovenačke brigade i izvršio pripreme za napad na niz belogardijskih uporišta u Suhoj krajini, na prostoru između reke Krke i drumu Struge — Dobropolje — Grosuplje (skica na str. 55). Ovo je bio, u stvari, produžetak prekinute protivofanzive na slovenačkoj teritoriji. 15. marta naveče brigade su otpočele napad na uporišta u Ambrusu, Korinju i Hočevju i rušenje železničke pruge na odseku Velike Lašče — Grosuplje.

Međutim, ni Italijani nisu ostali skrštenih ruku. Komandant jurišne grupacije crnih košulja „XXI Aprile”, prikupio je u Ribnici nekoliko bataljona i otpočeo energičan protivnapad radi deblokiranja opkoljenih belogardista. Zbog intervencije italijanskih snaga nije uspela likvidacija belogardijskih uporišta, te su borbe u Suhoj krajini poprimile tipično manevarski karakter. Dejstva italijanskih bataljona ukazivala su na to da se završio period neaktivnosti italijanske okupacione vojske. Angažovao se i lično general Gambaro, koji je prikupio nekoliko bataljona radi okruženja partizanskih brigada, koje su dotada u manevarskim borbama postigle vanredne uspehe. Gambaro je angažovanjem novih snaga postigao povoljan odnos za Italijane: 3000 italijanskih vojnika prema 2000 partizana iz sastava operativne grupe brigada. Sem toga, raspolagao je teškim naoružanjem i avijacijom. No, dan pre početka opšteg italijanskog napada Tomšičeva brigada do nogu je potukla jedan fašistički ba-

taljon, koji je zatim razbijen i uz velike gubitke glavom bez obzira pobjegao iz borbenog rasporeda Gambarinih snaga. Istovremeno, partizanska operativna grupa povukla se sa ugroženog područja i uzput porazila još jedan italijanski bataljon. Time su završene operacije u Suhoj krajini. Brigade su se prebacile prema Ribnici. Zatim su se i italijanske jedinice povukle iz Suhe krajine, gde su ostale belogardijske posade.

U toj etapi neprijatelj je imao 108 mrtvih, 163 ranjena i 6 zarobljenih; partizani su imali 33 mrtva i 44 ranjena. Potpun poraz Gambarinih bataljona bio je očigledan i pored toga što partizanska operativna grupa nije uspela da likvidira belogardijska uporišta.

Iskustva:

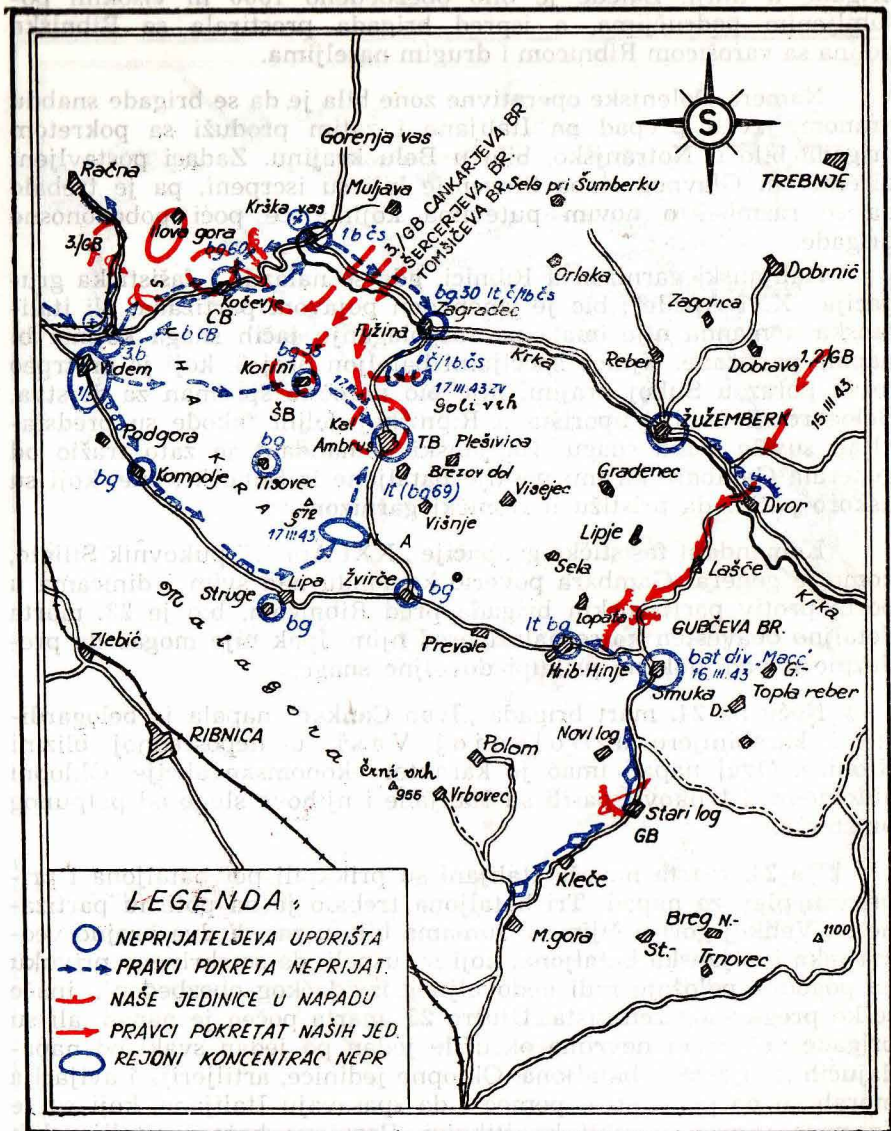
1. Posle napada četiri brigade na belogardijska uporišta u Suhoj krajini i energične protivakcije italijanskih bataljona razvila se veoma pokretna manevarska bitka, u kojoj je više italijanskih jedinica pretrpelo težak poraz. U toku pet dana, koliko je trajala bitka za Suhu krajinu, nijedna partizanska jedinica nije došla u bezizlaznu situaciju. U veštini vođenja manevarskih borbi partizani su daleko nadmašili inače veoma agresivnog protivnika. Svaka pojedinačna borba završila se okruženjem neke neprijateljeve jedinice. Naročito teške gubitke pretrpeo je kod sela Plešivice specijalni fašistički bataljon broj 3, koji je potpuno okružen i, prema italijanskim izveštajima, imao 28 mrtvih i 37 ranjenih, dok je Tomšičeva brigada imala svega 2 mrtva i 10 ranjenih.

2. Za operacije protiv partizanske grupacije Italijani su još pre bitke u Suhoj krajini, formirali tri specijalna bataljona, a u borbu su postepeno uvodili još dva do tri bataljona iz organskog sastava divizija. Ova italijanska privremena formacija dejstvovala je jedan duži period i predstavljala je udarnu snagu za borbu protiv partizanske operativne grupe. U bici za Suhu krajinu je jačina italijanske grupacije narasla na tri hiljade ljudi i imala podršku avijacije i artiljerije.

3. Čim je Štab Dolenjske operativne zone uvideo da zbog nadmoćnosti neprijatelja neće moći postići neke značajnije uspehe, blagovremeno se povukao sa ugroženog područja. Na taj način sačuvao je živu silu brigada, a sva neprijateljeva nastojanja i namere su propali. Povlačenje iz Suhe krajine izvršeno je šesti dan bitke.

4. Sve partizanske akcije bile su koordinirane i Štab Dolenjske operativne zone za sve vreme ostvarivao je čvrsto rukovođenje potčinjenim jedinicama. Ovo je bilo omogućeno i zbog toga što su brigade dejstvovala prikupljene na manjem prostoru.

5. Ciljevi postavljeni direktivom Glavnog štaba Slovenije nisu sasvim postignuti, a bila je i nerealna pomisao da će Italijani — pored tako velikih vlastitih oružanih snaga — dozvoliti da naše jedinice ovladaju Suhom krajinom. Uprkos tome, partizanska pobjeda u Suhoj krajini bila je veoma težak udarac za neprijatelja, naročito belogardisti bili su posle toga prilično demoralisani.

LEGENDA

- NEPRIJATELJEVA UPORIŠTA
- > PRAVCI POKRETA NEPRIJAT.
- NAŠE JEDINICE U NAPADU
- PRAVCI POKRETA NAŠIH JED.
- REJONI KONCENTRAC NEPR

Šesta i poslednja etapa partizanske protivofanzive trajala je od 21. do 26. marta 1943. (skica na str. 57).

U toku 21. i 22. marta partizanska operativna grupa prešla je drum i železničku prugu Ljubljana — Kočevje jugoistočno od Ribnice i posela položaje u podnožju planine Velike gore, sa sve četiri

brigade u liniji. Zaleđe je bilo obezbeđeno 1000 m visokim pošumljenim područjima, a ispred brigada prostirala se Ribniška dolina sa varošicom Ribnicom i drugim naseljima.

Namera Dolenjske operativne zone bila je da se brigade snabdu hranom, izvrši prepad na Italijane i zatim produži sa pokretom brigada bilo u Notranjsko, bilo u Belu krajinu. Zadaci postavljeni direktivom Glavnog štaba Slovenije bili su iscrpeni, pa je trebalo da se razmisli o novim putevima kojima će poći pobedonosne brigade.

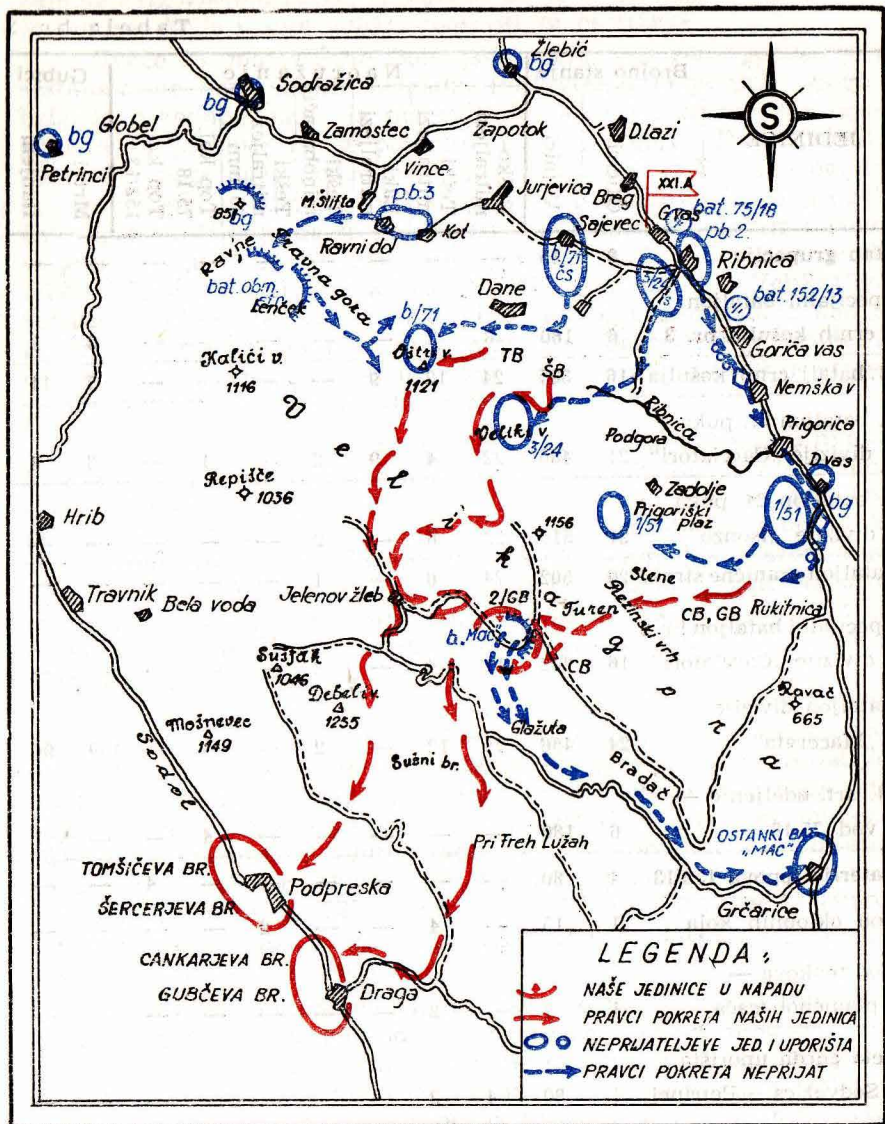
Italijanski garnizon u Ribnici, gde se nalazila i fašistička grupacija „XXI Aprile“, bio je iznenađen pojavom partizana, ali italijanska komanda nije imala na raspolaganju jačih snaga kojima bi napala partizane. Njihov specijalni bataljon broj 3, koji je pretrpeo težak poraz u Suhoj krajini, nije bio naročito spreman za dejstva. Belogardisti u nizu uporišta u Ribniškoj dolini takođe su predstavljali suviše slabu snagu. Italijanski komandant je zato tražio od generala Gambare da mu pošalje bataljone iz Suhe krajine, koji su uskoro počeli da pristižu u ribnički garnizon.

Komandant fašističke grupacije „XXI Aprile“ pukovnik Siliato, kome je general Gambara poverio komandu nad svim jedinicama u borbi protiv partizanskih brigada pred Ribnicom, bio je 23. marta detaljno obavешten ko se nalazi pred njim. Ipak nije mogao da preduzme napad, dok ne prikupi dovoljne snage.

Noću na 24. mart brigada „Ivan Cankar“ napala je belogardiste i karabinijere u Dolenjoj Vasi, u neposrednoj blizini Ribnice. Ovaj napad imao je karakter ekonomske akcije. Oklopni automobili i tenkovi spasili su Italijane i njihove sluge od potpunog uništenja.

Do 24. marta naveče Italijani su prikupili pet bataljona i pripremili plan za napad. Tri bataljona trebalo je da potisnu partizane ka Velikoj gori u čijim su šumama bila u zasedi dva brojno veoma jaka italijanska bataljona, koji su uspeli, da se skriveno privuku na pogodne položaje radi nedovoljnog izviđačkog obezbeđenja inače teško preglednog zemljišta. Ujutro 25. marta počeo je napad, ali su brigade veštim manevrima okružile jedan po jedan svaki od napadajućih italijanskih bataljona. Oklopne jedinice, artiljerija i avijacija morali su da priteknu u pomoć i da spasavaju Italijane, koji su se do pada mraka povukli ka Ribnici. Bezglavo bežanje italijanskih četa preko Ribniškog polja bio je vanredan spektakl za stanovništvo Ribnice i okolnih sela.

Ipak, pukovnik Siliato se nije predao, još se nadao da će postići neki uspeh. Do kraja ovog dana (25. marta) dobio je još dva bataljona, tako da je sada imao na raspolaganju: sedam bataljona, dve baterije topova, oklopni voz, vod oklopnih kola, tenkovski vod i belogardiste (vidi tabelarni pregled 3). Ukupno je imao 3.162 vojnika i 146 oficira, a njegov štab imao je 8 oficira i 35 vojnika. Tako je postigao nadmoćnost nad partizanima; u Ribniškoj dolini mogao je

da upotrebi pet bataljona. Njegova je zamisao bila: novim pojačanjima produžiti napad 26. marta ujutro, onemogućiti partizanima povlačenje, opkoliti ih i nametnuti im borbu. Pri izvršavanju tog plana dva bataljona imala su veoma važne zadatke: bataljon Granične straže (koji je imao 522 čoveka) bio je u zasedi kod Lenčeka, na severozapadnom grebenu Velike gore, dok je bataljon iz sastava di-

Pregled neprijateljevih jedinica i naoružanja u bici kod Ribnice i Jelenovog
Žleba (od 21. do 26. III 1943)

Tabela br. 3

JEDINICE	Brojno stanje		Naoružanje								Gubici	
	Oficiri	Vojnici	Puško- mitraljezi	Teški mitraljezi	Laki mitraljezi	Teški minobacači	Teški mitraljez 20 mm	Top kal. 75/18	Top kal. 152/13	Mrtvi	Ranjeni	
Stab grupacije	8	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Specijalni bataljon crnih košulja br. 3	6	160	8	2	—	—	—	—	—	2	1	
71. batalj. crnih košulja	16	385	24	12	9	—	—	—	—	7	11	
1. bataljon 51. puka divizije „Cacciatori“	21	480	22	4	9	2	—	1	—	3	8	
3. bataljon 24. puka divizije „Isonzo“	21	510	22	6	—	2	—	—	—	—	—	
Bataljon granične straže	20	502	24	6	—	1	—	—	—	—	—	
Specijalni bataljon br. 2 divizije „Cacciatori“	16	202	11	4	—	2	—	—	—	—	—	
Bataljon divizije „Macerata“	24	456	24	12	—	2	—	—	—	109	96	
11. art. odeljenje — vod 75/18	6	180	—	—	—	—	—	4	—	—	1	
Baterija topova 152/13	4	80	—	—	—	—	—	—	4	—	—	
Vod oklopnih kola	1	15	—	4	—	—	2	—	—	—	—	
Vod tenkova — plamenobacača	1	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	
Bela garda uporišta Sodvažica — Petrinci	1	80	4	2	—	—	—	—	—	—	—	
Belogardisti u Ribnici	1	45	1	—	—	—	—	—	—	4	2	
Karabinijeri u Dolenjoj Vasi	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ukupno:	146	3162	140	54	18	9	2	5	4	125	119	

Komanda grupacije raspolagala je još sa dva oklopna voza i oklopnom motornom dresinom.

vizije „Macerata” (koji je imao 470 ljudi) trebalo da posedne položaje na Prigoriškom plazu, tj. upravo iza leđa partizanske grupe. Ova je zamisao krila u sebi veliku opasnost za partizane.

Uveče 25. marta Štab Dolenjske operativne zone pozvao je na sastanak sve komandante brigada. Postavljeno je pitanje: mogu li brigade narednog dana da prime bitku koja im se nameće ispred Ribnice ili je bolje da se povuku na Veliku goru? Dotle još Štab zone nije raspolagao podacima o postojanju dva italijanska bataljona, prikrivena u šumama Velike gore. Na savetovanju je preovladalo opšte mišljenje da treba napustiti dotadašnje položaje i povući se prema jugu. Razlozi: jedinice su premorene, ima dosta ranjenika, među političkim aktivistima kruže vesti o Italijanima u Velikoj gori, sadašnji borbeni položaji nemaju baš takvih preimućstava kao što izgleda na prvi pogled, i to naročito zbog neobezbeđene pozadine. Na osnovu takvih procena Štab je izdao zapovest za povlačenje brigada preko Velike gore u Podpresku i Dragu.

Brigade su 26. marta 1943. oko 2 časa ujutro krenule u dve kolone po strmim padinama, naviše. U zapadnoj koloni bile su Tomšičeva i Šercerova, a u istočnoj Gubčeva i Cankarova brigada. Ovaj poslednjog priključio se i Štab Dolenjske operativne zone sa komandantom Milovanom Šaranovićem i političkim komesarom Rudijem Abveljem. U momentu kad je istočna kolona, posle napornog marša i noseći velik broj ranjenika, oko osam časova izjutra izbila u rejon Jelenovog Žleba, njena je prethodnica obasuta iznenadnom vatrom.

U Jelenovom Žlebu je, naime, prenoćio bataljon „Macerata”, koji se iz Kočevja u tajnosti prebacio preko Glažute na Veliku goru, u nameri da na zapovest komandanta italijanskih snaga Siliatija u pogodnom momentu stupi u borbu, jer je trebalo da odigra odlučujuću ulogu u okruženju partizanskih brigada i njihovom uništenju. Bataljon je, međutim, izgubio radio-vezu sa komandom i, plašeći se da samoinicijativnom akcijom ne dovede u pitanje ishod planiranih dejstava, prenoćio 25/26. marta na šumskom putu kod Jelenovog Žleba. Ovaj bataljon je bio najjača i najbolje naoružana jedinica iz sastava italijanske grupacije.

Sukobom prethodnice partizanske istočne kolone sa Italijanima otpočela je čuvena borba kod Jelenovog Žleba, u suštini borba u susretu. Na čelu partizanske kolone nalazili su se gotovo svi komandanti brigada, komande nekih bataljona i komandant Dolenjske operativne zone. Momentana procena situacije bila je: ispred partizana nalazi se nepoznata italijanska jedinica nepoznate jačine, verovatno jedna od onih o kojima su već sinoć izveštavali politički aktivisti sa terena; ključni i težišni položaj predstavljao je pošumljeni greben, koji se dizao zapadno od šumskog puta kojim se kretala partizanska kolona. Istočno od puta bila je duboka i strma litica, koja je ličila na provaliju. Brzo je doneta odluka: 2. bataljon Gupčeve brigade posešće odmah greben, a dva bataljona Cankarove brigade položaje sa obe strane duž puta, tako da levim krilom okruže nepoznatog neprijatelja. Za borbu nije bilo moguće razviti više od tri bataljona. Na-

ime, dva bataljona nosila su i obezbeđivala ranjenike, dok je jedan bataljon bio u zaštitnici i služio kao rezerva. Tri partizanska bataljona, sa ukupno oko 300 boraca, sukobila su se s italijanskim bataljonom od 470 ljudi, naoružanih sa 24 puškomitraljeza, 12 teških mitraljeza, dva teška minobacača, puškama, automatima i bombama.

Drugi bataljon Gupčeve brigade, čiji su borci bili od premora sanjivi i prozeblji, brzo i odlučno se probio na greben, ovladao njime i sa pogodnih položaja obasuo koncentričnom vatrom Italijane, koji su poseli položaje na domet ručne bombe. Tu su partizani izvršili glavni udar. Pod silinom njihovog juriša Italijani su se dali u bekstvo nizbrdicom i ginuli pod vatrom Cankarovih bataljona, koji su sa istočne strane sasvim opkolili neprijatelja. Borba je završena u 11 časova. U borbi iz neposredne blizine partizani su do nogu potukli neprijatelja, koji je u bekstvu kroz neposlednu brešu na jugoistočnoj strani ostavio na bojištu mrtve i ranjene. Italijani su imali 106 mrtvih i 102 ranjena, a partizani 4 mrtva i 17 ranjenih; zaplenjeno je 12 puškomitraljeza, 7 teških mitraljeza, jedan minobacač 81 mm sa 50 mina i oko 190 pušaka.

Istoga dana ujutro Italijani su nastupajući iz Ribnice, napali napuštene partizanske položaje. U šumama je nastala opšta pometnja, bataljoni među njima i bataljon, koji je bio određen za napad na partizane iza leđa, su lutali tamo-amo i tražili jedan drugog. U italijanskoj komandi je nastala velika panika, kada su u 11 časova konačno dobili vezu sa bataljonom „Macerata”, koji je uspeo da preda jedan jedini očajnički poziv — SOS.

Na bojište kod Jelenovog Žleba Italijani su stigli tek narednog dana, tj. 27. marta, a 28. marta 1943. sve su se jedinice vratile u Ribnicu.

Pobedonosne brigade, (zapadna kolona sa Tomšičevom i Šercerovom brigadom prešla je Veliku goru bez incidenta) su uveče posle borbe u Jelenovom Žlebu već priređivale miting u Dragi i Podpreski.

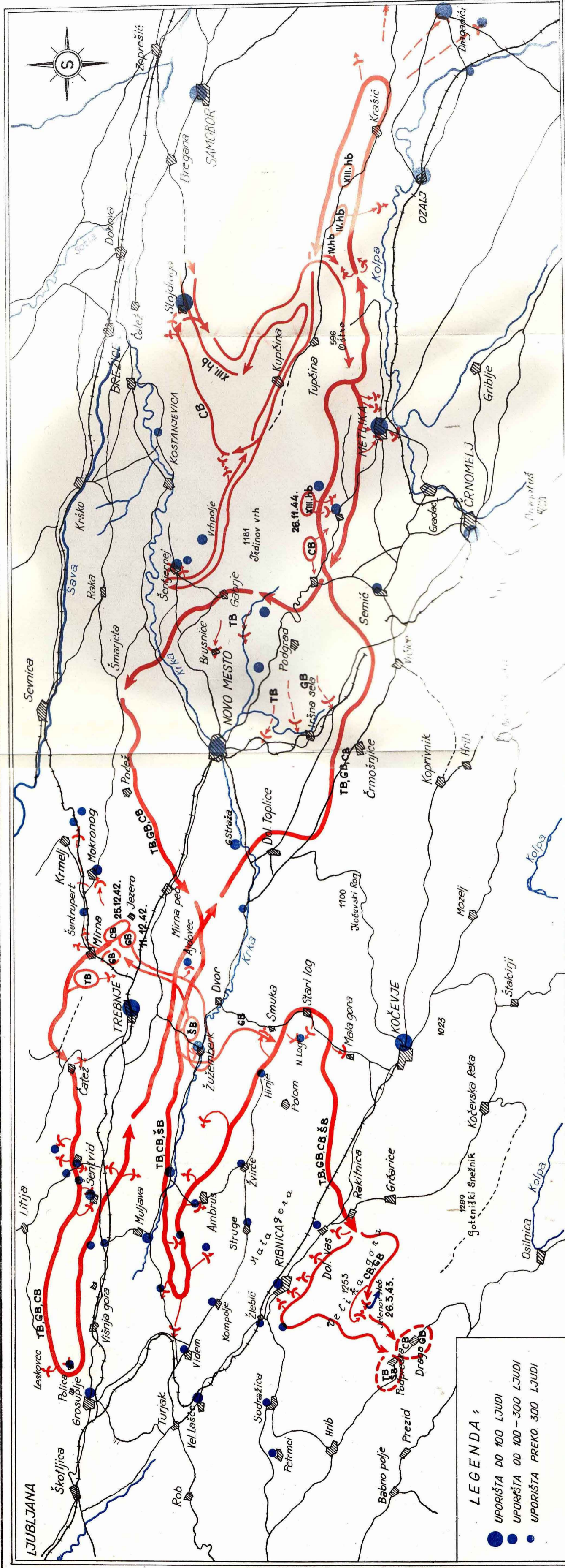
Time je završena partizanska protivofanziva. Grupa partizanskih brigada podelila se radi odlaska na nove zadatke.

Neprijatelj je imao u šestoj etapi veoma teške gubitke: 124 mrtva, 127 ranjenih i 8 zarobljenih, a partizani 13 mrtvih i 34 ranjena. Brigade su zaplenile dva teška minobacača, 8 teških mitraljeza, 12 puškomitraljeza i oko 200 pušaka.

Iskustva:

1. Ispred Ribnice, Dolenjska operativna zona postavila je brigade na položaje u linijskom rasporedu, sa naslonom na pošumljeni srednjeplaninski masiv Velike gore, u iščekivanju italijanskog napada. Napad neprijateljevih kolona odbijen je na taj način što su opkoljavajućim manevrima okružene jedna po jedna kolona, nakon čega su ih brigade, tesno sadejstvujući međusobno, prinudile na povlačenje.

2. Procena situacije 25. marta uveče bila je realna. Ispred Ribnice brigade su se nalazile već četiri dana, te je neprijatelj imao dovoljno vremena da izvrši pripreme za solidan napad.

LEGENDA

- UPORIŠTA DO 100 LJUDI
- UPORIŠTA OD 100 - 300 LJUDI
- UPORIŠTA PREKO 300 LJUDI

POKRETI BRIGADA U PARTIZANSKOJ PROTIVOFANZIVI

3. Borba u Jelenovom Žlebu karakteriše se nastojanjem parti-
zanskih jedinica za potpunom pobedom i uništenjem neprijatelja, a
ogleda se u vanrednoj veštini i spremnosti da se potpunim okruže-
njem i udarima iz neposredne blizine reši ishod borbe u našu korist.
Ako imamo na umu da su pobedonosne jedinice u Jelenovom Žlebu,
u odnosu na brojno stanje i naoružanje, bile slabije (300 partizana
prema 470 Italijana), da pošumljeni planinski teren pruža bezbroj
mogućnosti za proboj i izvlačenje opkoljenih jedinica i da je borba
trajala samo dva sata, onda možemo pomenutu borbu svrstati među
najuspelije te vrste.

4. Po pošumljenom terenu partizanske brigade kretale su se
vanredno lako. To je svakako omogućeno dobrim poznavanjem zem-
ljišta, odličnim vodičima iz redova domaćeg stanovništva, punom dis-
ciplinom na marševanju i izvežbanošću partizana za pokrete. Nasu-
prot tome, italijanske snage nisu se snalazile u istovetnim okolnos-
tima. Njihovi smeli planovi za napad u pozadinu i uništenje parti-
zana u šumskim predelima pretrpeli su neuspeh, jer nisu vodili rač-
una o nespremnosti vlastitih jedinica za izvođenje pokreta i borbu
po pošumljenom terenu.

Partizanska protivofanziva u Sloveniji bila je jedna od prekretni-
ca u narodnooslobodilačkoj borbi slovenačkog naroda. Značajna je
po tome što je njen zadatak bio da otkloni posledice velike italijan-
ske ofanzive. Po svojoj originalnoj zamisli i izvođenju postala je riz-
nica taktičkih i operativnih partizanskih iskustava, te je bila primer
dugotrajne ofanzive koja je svoje uspehe postizala zahvaljujući ne-
iscrpnj snazi naroda, a svoju je kulminaciju postigla u bici za
Suhu krajinu i kod Ribnice.

Iz kratkog opisa toka protivofanzive mogli smo da rezimiramo
iskustva i pouke pojedinih etapa, a sada je naš zadatak da sagledamo
vojna iskustva te protivofanzive kao sintezu mnogobrojnih borbi,
pokreta i manevara.

1. Najpre treba sagledati sveobuhvatnost ove zimske operacije
kroz razne podatke i pokazatelje o trajanju, gubicima i broju vode-
nih borbi.

U ofanzivi, brigade su se kretale ovako (skica između str. 61 i
62): od Suhora i Ajdoveca u dolinu reke Mirne, odavde po brdovitim
predelima Dolenjskog u graničnom pojasu između italijansko-nemač-
ke demarkacione linije do Police u blizini Ljubljane; zatim je Opera-
tivna grupa krenula pored Toplica, preko Črmošnjica i Bele krajine u
Hrvatsku, gde je u okolini Krašića formirana nova Operativna grupa
slovenačkih i hrvatskih brigada. Ta grupa izvršila je pohod duž ko-
munikacija Jastrebarsko—Karlovac, a zatim (bez jedne brigade) ope-
raciju na području Gorjanaca. Posle napada na Metliku tri slovenač-
ke brigade krenule su na područje Dolenjskog, u okolinu Šmarjete,
gde je u njihov sastav ušla i 4. slovenačka brigada, nakon čega su za-
jedno krenule u Suhu krajinu, koju su u neprekidnim borbama pro-
krstarile od zapada prema istoku, prebacile se na područje Ribnice,
odbile napad italijanskih snaga, popele se na planinu Veliku goru, gde

su u čuvenom boju porazile italijanski bataljon iz divizije „Macerata” kod Jelenovog Žleba i zatim završili svoj posao u Podpreski i Dragi.

Na tom pohodu brigade su u nepovoljnim zimskim uslovima prešle put od oko 640 km.

Partizanska protivofanziva trajala je od 26. novembra 1942. do 26. marta 1943, što znači puna 4 meseca ili 120 dana.

Neprijatelj je imao 537 mrtvih, 608 ranjenih i 316 zarobljenih. Partizani su imali 138 mrtvih i 305 ranjenih.

Brigade su zaplenile: 6 teških i 9 lakih minobacača, 26 teških mitraljeza, 49 puškomitraljeza, 13 automata i 943 puške.

U toku protivofanzive brigade su vodile 72 borbe, od toga 25 napada na utvrđena uporišta i 18 napada na železničku prugu.

2. Pre prelaska u protivofanzivu trebalo je rešiti neka važna pitanja: da li je svrsishodno čitavu Ljubljansku pokrajinu prekriti partizanskim jedinicama i svakom otpočeti ofanzivne akcije u njihovim rejonima delovanja, ili je bolje da se formira operativna grupa i s takvom jakom snagom otpočeti protivofanzivu. Izbor je pao na drugu varijantu. Ipak, na terenu su ostali partizanski odredi sa brojčano slabim četama, koje su uprkos tome uspešno deystvovala. Ovakva koncepcija za izvođenje protivofanzive polučila je vanredne uspehe.

Naredno pitanje bilo je: kada početi s protivofanzivom. Najprikladniji momenat bio bi svakako tada kada počne da splašnja silina neprijateljeve ofanzive, a njegove rezerve se utroše. Glavni štab Slovenije nije mogao da brigade šalje u borbu neposredno posle njihovog formiranja. Njih je trebalo najpre u manjim borbama osposobiti za izvođenje operacije združenog sastava. Prva etapa, u kojoj operativna grupa još nije deystvovala kao celina, imala je karakter pripremnih akcija. Ali kada su se krajem decembra prikupile sve tri brigade, njihov napad na Mirenšku dolinu obeležava stvarni i pravi početak protivofanzive i to u pravo vreme, jer su se neprijateljeve jedinice već vratile u svoje garnizone.

3. Kada su se, na iznenađenje Italijana, na bojištu pojavile nove, borbene brigade i kada je, konačno, postalo očito da dugotrajna ofanziva nije dala očekivanih rezultata, neprijateljski štabovi uložili su mnogo truda u odbranu od partizanskih napada. Nisu mogli ni pomisliti da preduzmu još jednu ofanzivu. Samo potpunim aktiviranjem italijanskih i belogardijskih jedinica mogla se paralisati partizanska inicijativa i ofanzivnost. Međutim, snage koje su se upravo sada premorene vratile sa šesnaestonedeljnog krstarenja po brdima i šumama, nisu se za duže vreme mogle angažovati u nekoj odlučnoj akciji. Do 15. marta 1943. neprijateljeve jedinice bile su relativno pasivne i malo su se kretale. Zatim su Italijani formirali specijalne bataljone za borbu protiv partizana, dodelili im još nekoliko bataljona iz organskog sastava divizija, te je na taj način i kod neprijatelja obrazovana operativna grupa, koja je u borbama kod Ribnice narasla na 7 bataljona. Ta je grupa postala aktivnija, smelija i mobilnija.

Počev od borbi za Suhu krajinu lako se može uočiti vidan napredak u neprijateljevim nastojanjima da nanesu odlučujući udar

partizanskim brigadama. S tim u vezi jačala je i neprijateljeva inicijativa, njihovi su štabovi postali smeliji u planiranju dejstava, a bataljoni pokretljiviji i agresivniji.

4. Partizanska operativna grupa dobro je iskoristila početnu neaktivnost italijanskih snaga i postigla velike uspehe, naročito u napadima na belogardijska uporišta, koja su osvajana jedno za drugim. No, i kada su se Italijani prenuli iz sna, aktiviranje njihovih jedinica nije dovelo do uspeha, jer partizani u dotadašnjim borbama nisu bili slabi đaci, već su udvostručili svoju borbenu moć. Koristili su prednosti koje im pruža partizanski način ratovanja; slobodan izbor objekta napada i manevra obezbedili su punu inicijativu delovanja. Udarne snage brigada postajala je sve veća, a njihova sposobnost manevrovanja izvanredno se razvila. Partizani su umeli da se kreću po zemljištu, a da nisu ostavljali nikakvih tragova.

Za sve vreme protivofanzive oni su onemogućili neprijatelju da na bilo koji način sazna za naredne ciljeve njihovog udara. Marševi, koji su neočekivano preduzimani i brzo izvođeni, znatno su doprineli uspesima u borbama. Osim toga, rasla je manevarska sposobnost brigada u borbama na manevarskom, ravničastom zemljištu. Često i za najkraće vreme okružene su neprijateljeve jedinice, koje su prinuđene da se bekstvom spasavaju od uništenja. Jelenov Žleb dokaz je veštine partizanskog manevra. Uz pomoć stanovništva partizani su prebrođavali nedaće zimskog doba, a pokreti i borbe vođeni su uspešno i danju i noću. Osnovna slabost u njihovim dejstvima bilo je pitanje realne procene ekonomičnosti i svrsishodnosti izbora nekih objekata napada (Metlika, Stojdraga i dr.). Štabovi takođe nisu bili u mogućnosti da jedinicama obezbede teško naoružanje i dovoljne količine eksploziva, što je, pored ostalog, bio uslov za uspeh u napadu na naseljena mesta. Zato su napadi na utvrđena uporišta često iziskivali suviše velike žrtve.

5. Operacija slovenačkih i hrvatskih brigada u pozadini neprijatelja u vreme četvrte neprijateljske ofanzive preduzeta je u prvo vreme i na pravom mestu, i bila je veoma važna kao poduhvat za rasterećenje pritiska neprijateljevih snaga na Glavnu operativnu grupu divizija pri Vrhovnom štabu. Njeni su uspesi bili veoma značajni i smatra se kao jedna od najbolje izvedenih akcija slovenačkih i hrvatskih brigada do tada.

Partizanska protivofanziva za sve vreme, uglavnom, pridržavala se smernica koje je dala direktiva Glavnog štaba NOV i PO Slovenije. Protivofanzivom su eliminisane posledice italijanske ofanzive u Sloveniji; ponovo su obrazovane slobodne teritorije, naneti su snažni udarci italijanskim jedinicama, stvoreni su povoljni uslovi za svestraniju političku aktivnost na terenu, stanovništvo je još jače ujedinjeno u okviru Osvobodilne fronte, a Bela i Plava garda prinuđene su da se stave pod zaštitu okupatora. To je bila velika politička pobeda oslobodilačkog pokreta, koji je otada u brigadama imao vanredno sposobnu i snažnu vojnu formaciju.

General-major u rezervi
Lado AMBROŽIĆ NOVljan